

KOLMETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2025

Mk 7:31–37 (2Ms 4:10–12; 2Kr 3:4–6)

31 Ja Jeesus lahkus Tüürose alalt ja tuli läbi Siidoni Galilea järve äärde, Kümnelinnamaa piirkonna keskele.

32 Ja Tema juurde toodi kurt ja kidakeelne ning paluti Teda, et Ta paneks oma käe ta peale.

33 Ja Jeesus võttis ta rahvahulgast kõrvale, pistis oma sõrmed ta kõrvadesse, sülitas ja puudutas ta keelt

34 ning üles taevasse vaadates õhkas ja ütles talle: «Effata!», see on «Avane!»

35 Ja ta kõrvad avanesid kohe ja ta keelekütke pääses valla ning ta rääkis korralikult.

36 Ja Jeesus keelas neid, et nad ei räägiks sellest kellelegi, aga mida enam Ta neid keelas, seda enam nad jutustasid.

37 Ja nad olid üliväga vapustatud ja ütlesid: «Kõik on Ta teinud hästi, Ta paneb ju kurdid kuulma ja keeletud rääkima!»

Ja taas, olles läinud välja Tüürose piirest, tuli Ta läbi Siidoni Galilea järvele, otse Dekapolise alade keskele. Ja nad toovad Talle kurdi ja vaevu kõneleja ning anuvad Teda, et Ta paneks käe tema peale. Ja olles ta rahvamassi hulgast ära omaette võtnud, pistis Ta oma sõrmed tema kõrvadesse ja, olles sülitanud, puudutas tema keelt ja, olles vaadanud üles taevasse, õhkas – ja ütleb talle: «Effata!», see on: «Ole sa avatud!» Ja sedamaid said tema kõrvad avatud ja tema keelekütke valla päästetud ja ta rääkis korralikult. Ja Ta manitses neid, et nad ei räägiks kellelegi – mida enam aga Ta neid manitses, seda rohkem nad kuulutasid ja olid ülimalt rabatud, üteldes: «Kõik on Ta hästi teinud – isegi kurdid teeb Ta kuulma ja kõnevõimetud kõnelema!»

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).¹

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse.

¹ Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹנָתָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilyumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased² palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest. Seda kinnitab ka Markuse taotluslikult lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevad» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

² Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatselt ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,³ kes, omades meelevaleta nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast surres, saada osa Tema võidust.

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmutistest), ent on sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatusse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – originaalis puudub siin ja järgnevates salmides Jeesuse nimi.

Tüürose – Τύρου – nimi Τύρος – טַרְסִישׁ – tähendab «kalju».

Siidoni – Σιδώνος – nimi Σιδών – סִדוֹן – tuleneb verbist טָרַף – «jahti pidama», «[jahti pidades] varitsema».

Galilea – τῆς Γαλιλαίας – nimi Γαλιλαία tuleneb heebrea sõnast גליל – «piirkond».

Järve äärde – εἰς τὴν θάλασσαν – sõnasõnalt: «järve sisse», «järvele». Sõna θάλασσα tuleneb tõenäoliselt sõnast ἅλς – «sool» – ja tähendab eeskätt «meri», kuigi võib

³ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filius*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

tähistada ka järve⁴. Isegi ilma määrava artiklita võib sõna θάλασσα tähistada ka konkreetset merd, Piiblis eeskätt Vahemerd ja Punast merd.

Kümnelinnamaa – Δεκαπόλεως – Dekapolis ehk Kümnelinna maa oli Manasse suguharule kuulunud ala Jordani idakaldal. Pliniuse järgi olid kümme linna, mis sellele piirkonnale nime andsid, Gerasa, Scythopolis, Hippus, Gadara, Pella, Philadelphia, Capitolias, Canatha, Rafana ja Damaskus.

Toodi – φέρουσιν – sõnasõnalt: «[nad] kannavad/toovad».⁵ Sõna φέρω tähendab «kandma», «tooma», ka «edasi andma».

Kurt – κωφόν – sõna κωφός tuleneb verbist κόπτω – «lõikama», «raiuma», «lööma» –, seostudes arvatavasti millegi terava sellelt otsa maha lõikamise läbi nüriks või tõmbiks tegemisega.⁶ See sõna võib tähistada nii kurti, tumma kui kurttumma, aga ka juhmi, nüri inimest.

Kidakeelne – μογιλάλον – sõna μογιλάλος – «kõnevõimetu», «kidakeelne» – koosneb raskestitehtavust, vaevanõudvust väljendavast määrsõnast μόγισ ja verbist λαλέω – «rääkima», «kõnelema».

Paluti – παρακαλοῦσιν – sõnasõnalt: «[nad] paluvad/anuvad». Sõna παρακαλέω tähendab enamasti «manitsema», «noomima», «julgustama», «lohutama», «trööstima», siin aga «tungivald paluma», «anuma».

Rahvahulgast – ἀπὸ τοῦ ὄχλου – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Õhk – ἐστέναξεν – sõna στενάζω tähendab «õhkama», «ägama».

Ütle – λέγει – «ütleb».

Effata – sõna ἐφφαθα tuleneb heebrea verbist פתח – «avama», «lahti tegema».

Avane – διανοίχθητι – sõna διανοίγω tähendab «[kahele poole] lahti tõmbama», «lahti tegema», «avama». Siin on tegemist passiivi imperatiiviga.

Kohe – sõna εὐθέως – «kohe», «sedamaid», «ühtäkki» –, mida Markus kasutab vähemalt 40 korda, väljendab Jeesuse tegevuse dünaamilisust ja Ta erilist meelevalda.

⁴ Nagu sõna λίμνη, mille esmaseks tähenduseks on «järv», võib tähistada ka merd.

⁵ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

⁶ Samamoodi tuleneb heebrea keeles sõna שרף – «kurt» – verbist שרף, mille üheks tähenduseks on «ära lõikama».

Jutustasid – ἐκήρυσσον – sõna κηρύσσω tähendab eeskätt «[avalikult välja] kuulutama», «proklameerima».

Olid...vapustatud – ἐξεπλήρουντο – sõna ἐκπλήσσω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist πλήσσω – «lööma» –, seega sobiks heaks tõlkevasteks: «olid pahviks löödud», «olid endast välja löödud» või ka «olid rabatud».

On...teinud – πεποίηκεν – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».⁷

Hästi – sõna καλῶς tähendab «ilusti», «kaunilt», «hästi», «õigesti», ka «aupaklikult».

Keeletud – ἀλάλους – sõna ἄλαλος koosneb eitavast eesliitest α ja verbist λαλέω – «rääkima», «kõnelema».

Sisuline analüüs

Markuse evangeeliumi seitsmes peatükk algab kirjeldusega Jeesuse kokkupõrkest mõnede Jeruusalemmast tulnud variseride ja kirjatundjatega, kes süüdistasid Jeesuse jüngreid lugupidamatuses esivanemate pärimuse suhtes: «Variserid ja kirjatundjad küsisid Jeesuselt: «Miks Sinu jüngrid ei käi esivanemate pärimuse järgi, vaid võtavad leiba pühitsemata kätega?»» (Mk 7:5). Jeesus vastas märksa tõsisema süüdistusega: «Te jätate kõrvale Jumala käsu ja peate inimeste pärimust.» (Mk 7:8), näidates, et variserid ja kirjatundjad teenivad Jumalat üksnes oma huultega, mitte aga südame ja eluviisiga.

Pärast seda kokkupõrget lahkus Jeesus Iisraelist ja siirdus Tüürose alale, kus Ta tegi terveks sürofoiniikia naise tütre, ajades temast välja kurja vaimu. Ühelt poolt on siin tegemist julgustava tervendamislööga, mille oluliseks sõnumiks on see, et Jeesus aitab – esialgselt tõrksusest hoolimata – ka neid, kes tulevad Tema juurde väljastpoolt Iisraeli. Teisalt aga saab siin nähtavaks kõhedusttekitav kontrast: samal ajal, kui pagan päästetakse teda vaevava kurja vaimu küüsisist, ei jää Jeesusele Ta oma rahva esindajate, liiatigi variseride ja kirjatundjate puhul tõdeda muud, kui et nende südamed on täis kõikvõimalikku kurjust ja rüvedust, s.t nad on [peaaegu] lootusetult paadunud.

Jeesus ei jäänud Tüürose alale pikemaks ajaks, vaid naases peagi Galilea järve äärde, piirkonda, mida seal asuva kümne olulisema linna järgi nimetati Dekapoliseks ehk Kümnelinnamaaks. Evangelist Markuse kirjeldus Jeesuse naasmisest on mõnevõrra kummaline: «Jeesus lahkus Tüürose alalt ja tuli läbi Siidoni Galilea järve äärde, Kümnelinnamaa piirkonna keskele.» (Mk 7:31) See tähendab, et kõigepealt läks Jeesus mööda rannikut umbes umbes neljakümne kilomeetri võrra ülespoole ning siirdus seejärel kagu suunas Galilea järve poole, möödudes sellest ida poolt ning jõudes viimaks pärast pikka, kindlasti üle saja kilomeetri pikkust retke Kümnelinnamaa alale.

⁷ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

Paljude kommentaatorite arvates näitab see, et Markusel olid üsna kehvad teadmised Palestiina geograafiast. Selle arvamuse vastu võib väita, et kui see oleks nii, siis ei oleks Markus ennast Jeesuse teekonna täpse kirjeldamisega vaevama hakanudki – kuna ta seda aga tegi, siis järelikult oli taolisel teekonnavalikul kindel mõte. Võib-olla tahtis Jeesus vältida Galileast läbi minemist, näiteks selleks, et veeta rahus rohkem aega koos oma jüngritega, võib-olla aga selleks, et vältida uusi kokkupõrkeid vastastega, kelle hulk ja aktiivsus olid kasvamas. Seda, et Jeesus üritas hoiduda avalikust tähelepanust, näitab seegi, et Ta viis Kümnelinnamaal Tema juurde toodud kurdi ja kidakeelse mehe rahvahulga seast eemale, omaette, ning keelas temaga sündinust rääkida – kuigi keelust hoolimata levis kuuldus sellest imeteost kulutulena.

Mees, kes Jeesuse juurde toodi, oli «kurt ja kidakeelne» (Mk 7:32) – õigupoolest ei tähenda siin kasutatud sõnad, et ta poleks üldse kuulnud ega kõnelda suutnud, vaid pigem seda, et nii tema kuulmine kui kõnevõime olid tõsiselt pärssitud (vt vastavaid keelelisi märkuseid). Sellega võib see mees olla meile sarnasem, kui oskame esimesel hetkel arvata – seda enam, et needki, kelle kõrvad on terved, ei pruugi olla võimelised tõeliselt kuulma, ning seal, «kus on [...] palju sõnu, seal on ka palju tühisust» (Kg 5:6).⁸

See, et mees Jeesuse juurde *toodi*, on loomulik: olles [peaaegu] kurt ja kõnevõimetu, on vähetõenäoline, et ta oleks olnud Jeesusest kuulnud – pealegi poleks ta saanud Temalt abi paluda (vähemalt võis ta ise arvata, et ei suuda seda teha). Võib-olla oli ta (kas ise või oma sõprade abiga) otsinud abi teistelki ravitsejatelt – vähemalt mingil määral näib sellele viitavat viis, kuidas Jeesus ta tervendas, otsekui võlusõnu ja rahvameditsiinist pärit väliseid vahendeid tarvitades⁹ – ning kõhkles nüüd ja vajab, et keegi ta Jeesuse juurde *tooks* (või lausa *kannaks*, nagu võib kreeka keelest sõnasõnalt tõlkida).

Kurttumme mehe Jeesuse juurde toojad paluvad, anuvad tungivalt, et Jeesus oma käe mehe peale paneks. On huvitav, et nad ei palu, et Jeesus ta terveks teeks – nad anuvad ainult, et Ta teda puudutaks. Küllap see näitab nende usku Jeesuse meeleva, evangeeliumi autorit ja adressaate silmas pidades on aga kindel, et see väljendab veel midagi palju olulisemat, nimelt seda, et ainult reaalne ühendus Jeesusega võib inimese sellest, mis teda koormab, aheldab ja hävitab, vabastada.

Kahtlemata on siin tegemist sakramentaalse mõtlemisega, millest kirik on ka väga õigesti aru saanud, võttes traditsioonilisse ristimisriitusesse terve rea tolle kurdi ja kidakeelse mehe tervendamise loo elemente:

- ristitavat pärast esimest eksortsismi ristimisnõu juurde juhtides asetab preester oma käe koos stoola otsaga ristitava pea peale;
- pärast teist eksortsismi niisutab preester oma põialt süljega ning puudutab ristitava kõrvu, üteldes: «Effata, see tähendab: Avane!»;

⁸ «Mida te loete, mu isand?» – «Sõnu, sõnu, sõnu.» (Hamlet, 2,2)

⁹ Näiteks Plinius Vanem kirjeldab oma «Loodusloos» (*Naturalis historia*, XXVIII, VII) põhjalikult sülje kasutamist ravimina ja tõrjemaagias.

- alles seejärel esitab preester ristitavale küsimused kuradist lahtiütlemise ja kristliku usu kohta – sest alles nüüd on ristitav võimeline tõeliselt kuulma ja õigesti kõnelema.

Kõigepealt viis Jeesus mehe kõrvale, omaette, näidates nii seda, et Tema eesmärgiks ei ole rahvahulga heakskiit, kui ka seda, et Talle läheb korda iga üksik inimene. Seejärel pistis Jeesus sõrmed mehe kõrvadesse ja puudutas tema keelt, et mees võiks olla kindel, et Jeesus teab, mida ta vajab. Seejuures on möödapääsmatult oluline, et paranemine tuleb Jeesuse puudutuse läbi ning lähtub üksnes Temast – see on Tema jumalik meelevald, mis siin avalikuks saab, taevane meelevald, nagu näitab ka see, et Jeesus enne mehele tervendava sõna ütlemist üles taevasse vaatas.

Miks Jeesus «õhkas»? Küllap ka kaastundest kuulmise ja kõnevõime kaotanud mehe vastu, veelgi enam aga selleks, et demonstreerida oma jumalikku meelevald. Ehk on siin viide sellelegi, kuidas Jumal oli pärast seda, kui Ta oli esimese inimese mullast valmis vorminud, pühunud «tema ninasse eluhinguse» (1Ms 2:7) – nüüd tuli Jumala ainusündinud Poeg ning andis langenud, oma väärkuse ja Jumala ligiolu kaotanud inimesele tema pärast õhates tagasi nii ühenduse Jumalaga kui uue ja tõelise elu.

Sõna «Effata!» – «Avane!» või «Ole avatud!» – käib esmalt kurdi ja kidakeelse mehe kõrvade ja keelekütke kohta: ta kuuleb taas ja on suuteline korralikult kõnelema. Ent samal ajal ei kõnele miski ka selle vastu, et need sõnad võiksid lisaks kurtummale olla suunatud ka taevasse, kuhu Jeesus üles vaatas – sest sellest hetkest alates (iseäranis, kui mõtleme analoogiale ristimisriitusega) oli taevas tolle mehe jaoks avatud, nii nagu tema oli avatud taevale.

Jeesus ei tahtnud, et sellest, mis oli sündinud – nagu teistestki Tema imetegudest – laialt räägitaks. Tegemist oli karmi keeluga, mille põhjuseks oli Jeesuse soov vältida imetegija kuulsust, sest kuigi Ta tegi palju imesid, oli Ta tulnud millekski muuks: «Inimese Poeg peab palju kannatama ning hüljatama vanemate ja ülempreestrite ja kirjatundjate poolt ja tapetama ning kolme päeva pärast üles tõusma.» (Mk 8:31) Evangelist Markus ütleb, et seda Ta kõneles «üsna avalikult» (Mk 8:32), selle edasi rääkimise vastu ei olnud Tal midagi – paraku ei tahtnud sellest esialgu kuulda isegi Tema lähimad õpilased.¹⁰

See ei tähenda, nagu poleks inimesed, kes Jeesuse imetegudest kuulsid ja kuulutasid, taibanud, et Temas on midagi erilist: «Nad olid üliväga vapustatud ja ütlesid: «Kõik on Ta teinud hästi, Ta paneb ju kurdid kuulma ja keeletud rääkima!»» (Mk 7:37) On näha, et nad seostavad Jeesuse prohvetite ettekuulutusega Messiast, näiteks: «Sel päeval kuulevad kurdid kirja sõnu ja pimedate silmad näevad pilkasest pimedusest.» (Js 29:8) ning «Siis avanevad pimedate silmad ja kurtide kõrvad lähevad lahti.» (Js 35:5)

¹⁰ «Ja Peetrus viis Ta kõrvale ning hakkas Teda noomima. Aga Jeesus pöördus, vaatas jüngeritele ja sõitles Peetrust: «Tagane, vastupanija, sest sa ei mõtle Jumala, vaid inimese viisil!»» (Mk 8:32j)

Jeesus ongi kõik hästi teinud, aga mis see *kõik* tegelikult on, see pidi selguma mõnevõrra hiljem – siis, kui Ta ütles: «See on lõpetatud!», ja, «langetanud pea, heitis hinge» (Jh 19:30). Jeesus ei tulnud tegema terveks mitte ainult ühte või mõnda kurti ja kidakeelset, vaid Ta tuli päästma ja terveks ravima kogu inimkonda, kelle meeled on «praeguse aja jumal sõgestanud» (2Kr 4:4) ning kes ilma Kristuse tervendava puudutusest on hukule määratud.

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kolmeteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jeesus – meie aitaja». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse: «Inimene on kutsutud ülistama Jumala nime. Patt takistab meid seda tegemast, kuid Jeesus võib anda meile avatud silmad, kuulvad kõrvad ja Jumala tegusid ülistava keele. Jeesuse teod annavad tunnistust Tema armastusest ja väest aidata hädas olevaid inimesi.»

Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks – EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi esimese lugemisaasta Evangeeliumiks – on kurtumma tervendamise lugu, mida kiriku traditsioonis on tõlgendatud eeskätt vaimulikult ja sakramentaalselt: lunastamata inimene on nagu kurtumm, kes ei kuule ega mõista Jumala sõna ega ole võimeline Teda õigesti teenima ja kiitma; lunastusest osasaamine – iseäranis ristimises – avab inimese Jumala õndsakstegevale sõnale ning teeb kogu tema elust kiituslaulu sellele, kes «pane kurdid kuulma ja keeletud rääkima».

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Ms 4:10–12) on Moosese kahekõne (või isegi vaidlus) Jumalaga: Mooses püüab talle antud ülesandele vastu puigelda, õigustades ennast väitega, et tal on «raskevõitu suu ja raskevõitu keel», Jumal aga ei jäta, vaid manitseb Moosest meeles pidama, et Tema on see, kelle käes on inimese suu, kõrvad ja silmad, ning Mooses ei pea toetuma mitte iseendale, vaid Jumalale – nagu ta ka ei ela sealtpeale enam iseendale, vaid Jumalale ja Jumala poolt talle antud ülesandele.

Esimese lugemisaasta Epistli (2Kr 3:4–6) keskmes on apostel Pauluse tunnistus, et tema apostliamet ja selle autoriteet ei rajane mitte temal endal, vaid üksnes Jumala kutsumisel, ning et ta ei ole kutsutud ega läkitatud kuulutama mitte iseennast, vaid üksnes Kristust. Sama kehtib kõigi kristlaste puhul: nad on Kristuse kiri, nende endi südameisse on kirjutatud Jumala Uus Leping ning nad olema kogu oma eluga sõnumiks Kristusest, evangeeliumiks, Jumala kirkuse peegelduseks, et teisedki inimesed pääseksid hukatusest ja saaksid osa andeksandvast armust.

Just nii tuleb mõista ka kurtumma mehe lugu Evangeeliumis: tegemist ei ole pelgalt füüsilise tervendamisega, vaid märgiga sellest, milleks Jeesus oli tulnud – et langenud inimene uuendada ja Jumalaga ühendada, nii et ta võiks hakata taas tõeliselt kuulma (ja nägema) ning kuuldust (ja nähtust) õigel viisil tunnistust andma.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Pärast seda, kui Jeesus oli mõneks ajaks Iisraelist lahkunud ning Tüürose alal ühe sealse naise tütre kurjast vaimust vabastanud, võttis Ta ette pika teekonna esmalt Siidonisse ning sealt ida poolt Galilea järve Kümnelinnamaale. Millegipärast pidas Jeesus vajalikuks vältida läbi minemist Galileast – võib-olla selleks, et olla rahus koos oma jüngritega, võib-olla aga selleks, et Tema tuntus ja populaarsus Galileas ei takistaks Tal jõudmast sinna, kuhu Ta tahtis minna. Seda, miks Jeesus tahtis minna just Kümnelinnamaale, meile ei öelda – ainus põhjus näib olevat see, et seal oli üks kurt ja kidakeelne mees, kelle Jeesus terveks tegi. See on äärmiselt julgustav: me võime teada, et Jeesus ei otsi tähelepanu ega tunnustust, vaid Ta otsib meid – iga üksikut inimest, iga inimhinge, et teda aidata ja päästa.
2. Jeesus otsib meid rohkem kui meie Teda. Too kurtum mees ei läinud ise Jeesuse juurde, vaid ta *toodi* või lausa *kanti*. Seegi on põhjus tänulikkuseks: kui on olemas keegi, kes viib, lausa kannab, meid Jeesuse juurde. Jeesus ei vajanud pikemat selgitust, vaid teadis, mida see mees vajab – ta vajas seda, et Jeesus paneks oma käe tema peale, teda puudutaks, ta omaks võtaks ja ta seeläbi terveks teeks. Just selleks on Jeesus tulnud, just selleks sai Sõna lihaks, et võtta omaks meie inimloomus ning see oma lunastava puudutusega terveks teha, uuendada ja taas Jumala, meie eluallikaga, ühendada.
3. See, millest tunnistas tänane Evangeelium, ei saanud osaks mitte ainult tollele kurtumale mehele, vaid see on saanud osaks kõigile, kes on ristitud. Vanakiriklik ristimisriitus sisaldab tolle kurdi ja kidakeelse mehe tervendamise tuntud elemente, näiteks ristitava kõrvade puudutamist süljega ning sõna «Effata!» – «Avane!» Jumal on meid kõiki Jeesuses Kristuses omaks võtnud, päästnud ja tervendanud, et me võiksime Teda taas kuulda ja näha, Tema osaduses elada ning sellest kõigest nii sõnade kui kogu oma eluga tunnustust anda. Et võiksime kuulutada Jeesust Kristust, kes on kõik hästi teinud, kes on kurdid kuulma ja keeletumad kõnelema pannud ning neile, kes Temasse usuvad, oma ristisurma ja ülestõusmise läbi igavese elu kätte võitnud.